

ВИСНОВОК

про наукову новизну та практичне значення результатів дисертації
**СКРИПНИКА В'ЯЧЕСЛАВА ВІКТОРОВИЧА «Оцінка рівня прояву показників
адаптивності і продуктивності груп безнасінних генотипів винограду та
виділення перспективних для подальшого селекційного процесу»**
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю
203 «Садівництво та виноградарство» 20 «Аграрні науки та продовольство»

1. Обґрунтування вибору теми дослідження.

Актуальним завданням селекції багаторічних і ягідних культур, зокрема винограду, на сучасному рівні є вирішення проблеми отримання стабільних врожаїв з високими якісними характеристиками в умовах реалізації сценаріїв змін клімату і збільшення рівня прояву біотичних і абіотичних стресорів зовнішнього середовища. Сорти з оптимальним набором біологічних та господарсько-цінних властивостей є важливим засобом інтенсивного виробництва і страховим фондом господарств різних форм власності. Саме вирішенню ряду методологічних аспектів і практичних прийомів щодо оцінки генетично і географічно віддаленого за походженням вихідного селекційного матеріалу безнасінних сортів винограду за біологічними властивостями і комплексом господарсько-цінних ознак як критеріїв добору генотипів з високою продуктивністю, якістю і адаптивністю до несприятливих біотичних та абіотичних чинників довкілля.

Робоча гіпотеза передбачала можливість поповнення сортименту України безнасінними сортами винограду з генетично обумовленою стійкістю до біотичних та абіотичних факторів довкілля, потенційно стабільною продуктивністю та якістю врожаю. Виділення та застосування в подальшому селекційному процесі сортів-джерел та донорів основних ознак селекційного інтересу. Розширення і удосконалення системи селекційної оцінки вихідного генетичного матеріалу з метою підвищення ефективності селекційного процесу, створення конкурентоздатних безнасінних сортів винограду.

2. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами та темами.

Дисертаційну роботу виконано на базі відділу селекції, генетики та ампелографії ННЦ "ІВІВ ім. В. Є. Таїрова" у 2017-2019 рр. Дослідження є складовою частиною науково-дослідних робіт НААН України: 24.01.01.21.Ф "Розробка методичних засад виділення та використання сортів джерел та донорів ознак високого рівня адаптивності винограду у сучасному селекційному процесі" (№ ДР 0116U001168); 21.00.01.01.Ф "Розробка стратегії ДНК-маркерної селекції винограду з метою формування основ біодинамічного виноградарства України" (№ ДР 0116U001161).

3. Наукова новизна отриманих результатів.

Аналіз дисертаційного дослідження Скрипника В.В. в тому, що для виділення перспективних безнасінних форм винограду було:

Вперше в Україні сформовано колекцію і проведено комплексне дослідження інтродукованих безнасінних сортів винограду різних за генетичним і еколого-географічним походженням, для поповнення автохтонного сортименту безнасінних сортів відповідно сучасним світовим тенденціям.

На основі аналізу дослідного матеріалу, літературних джерел та практичного досвіду встановлено рівні прояву ознак технологічності та адаптивності інтродукованих сортів безнасінної групи, що відповідають оптимальним параметрам значень моделі безнасінного сорту в умовах Північного Причорномор'я України (урожайність > 12 т/га, товарність > 70 %, клас безнасінності I-II та ін).

За допомогою селекційних, фітопатологічних та молекулярно-генетичних методів з колекції сортів виділено джерела та донори ознак селекційного інтересу для подальшого залучення до селекційного процесу (“Кишмиш таїровський”, “Flame seedless”, “Attika”, “Mars”, “Jupiter” та ін.).

Досліджено рівень прояву та успадкування ряду основних ознак інтересу у гібридних комбінаціях селекції ННЦ “ІВіВ ім. В. Є. Таїрова” за участі безнасінного батьківського компонента.

Доведено, що чим складніше генетичне та географічне походження сорту, чим більше видів *Vitis* міститься у його генотипі, тим складніше та різноманітніше розщеплення у потомстві F1 (забарвлення, крупноплідність, крупноягідність, силою росту, стійкість до основних хвороб грибної етіології та ін.).

Удосконалено методичні підходи оцінки вихідного селекційного матеріалу безнасінних сортів винограду за комплексом цінних господарських ознак.

Набули подальшого розвитку:

- наукові положення щодо принципів прояву донорських властивостей вихідного селекційного матеріалу;

- науково обґрунтовані рекомендації щодо перспективності використання сортів “Кишмиш таїровський”, “Jupiter”, “Sultanina”, “Beogradzka bezsemena”, “Flame seedless”, “Кишмиш лучистий”, “Glenora” та “Attika” в якості батьківських компонентів у селекції безнасінних сортів винограду;

- за результатами проведеного гібридологічного аналізу встановлено високий рівень результативності гібридних комбінацій: “Viktoria” x “Jupiter”, “Кобзар” x “Rusensko bez seme”, “Кобзар” x “Кишмиш таїровський”.

4. Практичне значення отриманих результатів.

Для пріоритетних напрямів селекції вивчено та сформовано ознакову колекцію з 35 сортів-донорів “Кишмиш таїровський”, “Jupiter”, “Sultanina”, “Attika” та ін.) господарських-цінних ознак, зокрема безнасінності та проведено їх реєстрацію за ознакою “безнасінність” у Національному центрі генетичних ресурсів рослин України (свідоцтво № 294).

Отримані в ході виконання досліджень перспективні сорти донори які виділяються за комплексом біологічних і господарсько цінних ознак результати використовуються співробітниками відділу селекції, генетики та ампелографії ННЦ “ІВіВ ім. В. Є. Таїрова” в рамках виконання сучасних селекційних проєктів “Екологічний виноград” та “Кишмиш України”.

5. Особистий внесок здобувача.

Здобувач безпосередньо брав участь у формуванні теми, розробці робочої гіпотези, визначенні мети і завдань, обґрунтуванні методів досліджень. Здобувач самостійно виконав підбір і аналіз літератури за темою дисертації, провів польові і лабораторні дослідження, проаналізував і обробив результати досліджень. При аналізі результатів роботи, формуванні висновків враховані поради наукового керівника і фахівців Інституту виноградарства і виноробства імені В. Є. Таїрова.

Публікації виконані як самостійно, так і в співавторстві. Внесок здобувача в публікаціях, виконаних в співавторстві, полягає в отриманні експериментальних даних, узагальненні результатів досліджень і оформленні матеріалу.

6. Обґрунтованість та достовірність наукових висновків.

Висунуті на розгляд наукові положення та висновки є достатньою мірою обґрунтованими, що підтверджується глибоким аналізом наукових праць вітчизняних та іноземних науковців у сфері селекції, генетики, біології та виноградарства (194 літературних джерела, з них близько 40 іноземною мовою).

Достовірність та обґрунтованість наукових положень і висновків автора підтверджує використання широкого спектру сучасних методів наукових досліджень, базуються на масиві статистичної та аналітичної інформації, являють собою результати особистих експериментальних досліджень автора. При аналізі результатів роботи, формуванні висновків та рекомендацій виробництву автором враховані вітчизняний та світовий досвід розвитку виноградарської галузі, а також поради наукового керівника і фахівців інституту.

7. Наукові публікації.

За матеріалами дисертаційної роботи опубліковано 9 наукових публікацій, з яких 4 у наукових фахових виданнях України, 1 стаття в іноземному виданні, 1 стаття у нефармовому виданні та 3 тези наукових доповідей.

Статті у наукових фахових виданнях України:

1. Результати оцінки прояву комплексу ознак інтересу безнасінних сортів винограду для подальшого застосування в селекційному процесі / І. А. Ковальова, **В. В. Скрипник** та ін. *Вісник Уманського національного університету садівництва: наук.-виробн. журнал.* 2019. № 2. С. 103-109. *(проведення досліджень, узагальнення та інтерпретація результатів, написання статті).*

2. **Скрипник В. В.**, Ковальова І. А., Герус Л. В. Оцінка рівня прояву ознак технологічності та адаптивності перспективних інтродукованих безнасінних генотипів і гібридних популяцій власної селекції. *Виноградарство і виноробство: міжвідом. тематич. наук. зб.* Одеса: ННЦ «ІВіВ ім. В.Є. Таїрова», 2018. Вип. 55. С. 127-134. *(проведення досліджень, узагальнення та інтерпретація результатів, написання статті).*

3. **Скрипник В. В.**, Ковалева І. А., Герус Л. В. Перспективи створення бесем'яного селекційного матеріалу винограда української селекції. *Генетичні ресурси рослин: наук. журн.* Харків, 2018. Вип. 22. С. 74-81. *(проведення досліджень, узагальнення та інтерпретація результатів, написання статті).*

4. Ковальова І. А., Герус Л. В., Джуманазарова С. П., **Скрипник В. В.** Поповнення ампелографічної колекції ННЦ «ІВіВ ім. В.Є. Таїрова». *Виноградарство і виноробство: міжвідом. тематич. наук. зб.* Одеса: ННЦ «ІВіВ ім. В.Є. Таїрова», 2018. Вип. 54. С. 80-84. *(проведення досліджень, узагальнення та інтерпретація результатів, написання статті).*

Статті у закордонних наукових виданнях

5. Genotype Diversity in the Ampelographic Repository of the National Scientific Center «Tairov Research Institute of Viticulture and Wine-Making»

/I. Kovalova et al. *Journal of Mountain Agriculture on the Balkans*. 2020. Vol. 23 (3). P. 165-179. (проведення досліджень, узагальнення та інтерпретація результатів, написання статті).

Публікації, що додатково відображають наукові результати роботи

6. Ковальова І. А., Герус Л. В., Скрипник В. В. Створюємо сорт. *Садівництво по-українськи*. 2019. № 2. С. 72-74. (проведення досліджень, узагальнення та інтерпретація результатів, написання статті).

Публікації, у яких засвідчено апробацію матеріалів дисертації:

7. Скрипник В. В., Ковальова І. А., Герус Л. В. Оцінка рівня прояву комплексу ознак селекційного інтересу інтродукованих безнасінневих генотипів винограду. *Інновації в садівництві*: матер. III міжнар. наук. інтернет-конф. Умань: Сочінський М. М., 2019. С. 4-9.

8. Скрипник В. В., Ковальова І. А., Герус Л. В. Перспективи створення стійких еколого-генетичних ампелосистем на основі високотехнологічних безнасінневих сортів винограду сучасної селекції. *Ефективне функціонування екологічно-стабільних територій у контексті стратегії стійкого розвитку: агроекологічний, соціальний та економічний аспекти*: матер. III Міжнар. наук.-практ. інтернет конф. 12 грудня 2019 р. Полтава, 2019. С. 87-92.

9. Скрипник В. В., Ковальова І. А., Герус Л. В. Дослідження рівня прояву безнасінневості сортів винограду в умовах ампелографічної колекції ННЦ «ІВіВ ім. В. Є. Таїрова». *Стан і перспективи розвитку та впровадження енергозберігаючих технологій вирощування сільськогосподарських культур*: IV міжнар. наук.-практ. конф. 20 листопада 2019 р. Дніпро: ДДАЕУ, 2019. С. 183-184.

8. Загальний висновок.

Дисертаційна робота Скрипника В'ячеслава Вікторовича «Оцінка рівня прояву показників адаптивності і продуктивності груп безнасінних генотипів винограду та виділення перспективних для подальшого селекційного процесу», є самостійно виконаною та завершеною науковою працею автора, наведені положення в дисертації характеризуються науковою новизною, висновки та рекомендації мають теоретичну цінність і практичне значення. Дисертаційна робота має традиційну для такого виду робіт структуру і відповідає вимогам, які передбачені пунктом 10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою (Кабінету Міністрів України від 06.03.2019 р. №167) і може бути рекомендована до прилюдного захисту на здобуття ступеня доктора філософії на засіданні разової спеціалізованої вченої ради.

Рецензенти:

доктор с.-г. наук, професор

кандидат біол. наук

Підпис рецензентів завіряю

Учений секретар

ННЦ «ІВіВ ім. В.Є. Таїрова»

В.Я. Щербаков

А.В. Штірбу

Ю.Ю. Булаєва